

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gold. 80 kr., za četrto leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrto leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 13. marca 1867.

Gospodarske stvari.

Kako naj se gozdi oskrbujejo.

Doslej se gozdi veči del niso nič oskrbovali; ali čas je prišel, da mora človeški um zdaj tudi v gozde svojo skrb obračati. Ta skrb zadeva najprej mladi les, to je, mladi sadež, potlej pa tudi še staro hosto.

Tukaj bomo več reči zaporedoma imenovali, ktere tako oskrbovanje zadevajo.

1. Mladi sadež. Dokler je v sadežu drevje še majhno, se v takem sadežu, posebno če je stari les vès izsekan in zemlja z večletnim sprstenelim listjem zeló gnojna, rado gosto šavje, roževje itd. zaplodi in tako preraste, da mlado drevje zatopí. Tako šavje naj se poruje, kar bo mladim drevesom na dve strani hasnilo: prvič pride po tem mlado drevje na solnce in zrak, in drugič se zemlja, če se tako roževje s korenino izruje zrahljá. Šavje pa naj se domú speljá in zgnoji, da bo še tretji in ne majhen dobiček dalo. To delo naj se ena leta zaporedoma opravlja, in drevjiče bo naglo rastlo; kadar bo tri, štiri sežnje visoko, ne bo ondi nobenega šavja več najti, ker bo les poleti tako košat, da se bo vsa druga zelenjad zadušila, in listje bo zemljo gnojilo, da se bo v malo letih debela sprstenina naredila. Zdaj bo treba tak sadež iztrebiti, to je, vse krevljasto, zastalo, slabotno in ostarično lesovje izsekati, in mladi les, če hočemo visoko drevje zrediti, toliko izrediti in kar kaže oklestiti, da bo drevje prostor rasti imelo. Prav veliko drv, obročev itd. se bo s takim potrebnim in koristnim trebljenjem brez škode dobilo, nekaj boljšega lesa se bo tudi lahko presadilo in bo mesta, kjer ga manjka, zagostilo. Kmalu bo tak iztrebljen gaj tako veselo rastel, da ga bo pozneje še enkrat treba izrediti. Desetkrat prej bo tako oskrbljen mlad sadež lep gaj postal, kakor brez oskrbovanja, posebno če je les že po svoji natori naglo rašč, kakor postavimo, jelša, murba itd. To veljá od listnikov. Bodekovje pa se mora, ko je mlado drevje ped visoko, smreke, jeli itd., če je pregosto, presaditi in šavje poruvati, ki med majhnimi smrečicami še rado raste.

2. Stari les in visoki gozdi. V starih gajih in visocih gozdih ni družega storiti kakor to, da se, kar sneg ali vihar polomi, iz gozda spravi in v prid obrne, in pa gnoj v gozdu ohrani, in kadar je drevje pregosto, kar je bolj revnega, izseka in iztrebi in drugemu drevju prostor dá.

Gnoji se gozd s svojim listjem, ki je najboljši hostni gnoj, ker korenine pokrije in greje, in pa z drugim drobižem, ki z drevja pade in strohni. Torej, če hočemo gozde v dobrem stanu ohraniti, se a) listje ne sme vsako leto povsod grabiti, ampak vsaj na tretje leto naj se pustí, da segnjije, sprstení

in korenine pokrije; to je, če ima gozd globoko zemljo. Če je pa svet zeló peščen ali pust, naj se listje ondi nikoli ne grabi, da les odejo, gnoj in živež imá; b) tudi smrekam in jelkam se veje ne smejo obsekati in za nastel rabiti, ker ondi smola iz drevesa solzí, in drevó slabí, če hočemo lepe smreke izrediti. Če nastilja manjka in se mora z drobno sesekanimi smrekovimi vejami nastiljati, naj se vsaj bolj nekazna drevesa obsekajo, katerih je manj škoda, ali taka, ktera so namenjena za kurjavo ali za oglje kmalu posekana biti; c) kjer se bršlin zaplodi, treba ga je iztrebiti, da se po drevji ne razprosti in mu soka ne izpije; in d) v smrečji in drugem bodekovji se drevesa ne smejo goliti, da bi se smola nabirala, ker se tak les brž spridi. Le samo tiste smreke, ktere se imajo prihodnjo zimo posekati, se smejo tako načeti, da se smola dobí.

Gospodarske skušnje.

* Kako se ravnati pri kupovanji bčel? — Gospodarski šlezki list priporoča to-le: Panj (ulj) je tem bolji, čem močnejši je. Čem več ima tedaj bčel, toliko več je vreden, ako je tudi sicer dober. Množica bčel se poleti pozná po tem, da močno letajo, pozimi pa močno šumé, ako potrkaš na panj in uho nastaviš k žrelu. Dober panj ne sme imeti prestarega satovja. Kdor kupuje panjove, naj gleda, da dobí eno- ali dveletne, k večemu triletne. Dober panj mora tudi imeti mnogo medú, da bčel ni treba pasti. V pozni jeseni ali pozimi ne kupuj bčel, ker ne moreš prevdariti, koliko imajo medú. Najbolji čas za nakupovanje je spomladi ali kadar bčele rojijo. Kar pa se tiče rojev, kupi le takih, ki so bili maja meseca ali pa v prvi polovici rožnika (junija). Poznejši roji te stanejo predrago, kajti takim moraš navadno pokladati v jeseni veliko medú. Dober panj ne sme biti brez matice. Ako kupiš bčele blizo, moraš panjove na svoje mesto postaviti, že predno prvokrat izletijo, sicer zaide preveč bčelic, ki letijo na svojo prejšnjo domačijo. Roji pa naravnost po rojenji se smejo postaviti v vsak pripraven kraj.

Gospodarske novice.

* Pridelek tobaka. — Po angležkem časniku „Dail. Telegr.“ se vsako leto po vsem svetu pridela 865 milijonov funtov tobaka, in sicer v Azii 310 milijonov, v Evropi 282, v Ameriki 245, v Afriki 24, v Avstralii 1 milijon. — Ali je gotovo tako ali ne, tega ne vemo; na vsak način je dima dovolj na svetu!

* Pridelek kave. — Kave (koféta) se po celem svetu pridela le 600 do 700 milijonov funtov. Tega

pridelka povžije naše cesarstvo (Avstrija) 40 milijonov, tedaj manj kakor druge države z enakim številom prebivalcev. Da bi se raje manj tobaka kakor kave popilo!

Podučne stvari.

Nove volitve za deželni zbor kranjski.

Deželni zbor kranjski je razpuščen; zopet imajo tedaj volilci vojvodine kranjske priliko, da se poslužujejo svojih volilnih pravic. Jako važne so te volitve in njeni nasledki. Pred vsem gré tedaj zato, da vsak volilec jasno previdi, po katerih pravilih in kako naj se volijo novi poslanci.

„Novice“ povdarjale so veliko važnost teh volitev že v listu 10. Ker je pa oficijalna „Laibacher Zeitg.“ dotični poziv národnega volilnega odbora v pretres vzela in o novih volitvah prinesla velik članek, zdi se nam potrebno, da se pretrese ta stvar od neodvisne in nepristranske strani, ter da se tako razjasnijo „Begriffsverwirrungen.“ Le tako bode mogoče, da vsak volilec sodi po lastnem prepričanju in da lahko razloči, kaj je resnica, in kaj so predsodki in ogrde. „Da se resnica prav spozná, je čuti treba dva zvoná“ — stari je pregovor, ki tudi tu veljá.

V omenjenem „Laib.“ članku se očita razpuščenemu deželnemu zboru, da je on namenjeni spravi z Ogerskim ovire stavljal. Temu očitaniu nasproti moramo omeniti le to, kar je Njih Veličanstvo priznalo samo, da je deželni zbor kranjski bil pripravljen voliti poslance v državni zbor, da se je pa razpustil le zaradi tega, ker je deželni zbor v preponižni adresi izrekel isto svoje mnenje, do kterega misli vsled §. 19. deželne ustave imeti pravico. To mnenje je pa, da se sprava z Ogrji more vršiti z vspehom le po tacih pogodbah, ktere so nam gotov porok za celoto in mogočno stanje države in za vspešno razvijanje ustavnega življenja. Že zapopadek besede „sprava“ dokazuje nam, da sprava zahteva pred vsem prosto porazumljenje vseh delov. O spravi pa ne more biti nikakor govor tam, kjer na priliko, deželnim zastopom celih kraljestev in dežel (Českega, Moravskega, Galicije, Tiroljskega in Kranjskega) še dovoljeno ni bilo, da preponižno Cesarju izrekó svoje mnenje in svoje skrbi.

Jasno je deželni zbor kranjski v načrtu svoje adrese izrekel svoje prepričanje, kako potrebno je, da se kmalu in vspešno zvrši sprava, kajti potrebna je za obstanek države in za blagor vseh dežel. Izrekel je tudi, da je pripravljen žrtovati v ta namen vse, kar je državi koristno in potrebno. Kako se tedaj more trditi, da je hotel ovire staviti delu sprave?! Obnašanje našega deželnega zbora ni bilo nikakor tako, da bi izvirale iz njega nevarnosti za cesarstvo, kajti zvesto vdane zastopnike tega vojvodstva navdušuje tem več presrčna želja, videti obširno naše cesarstvo veliko, mogočno in srečno.

Po tej želji navdušeni izrekli so svoje mnenje in svoje skrbi o sedanjem stanju države v preponižni adresi po vestnem svojem prepričanju.

Ravno ta načela izrekel je v svoji adresi tudi deželni zbor tiroljski, a vendar ni bil razpuščen. Nevarnosti tedaj, ktere vidi „Laib. Ztg.“ za državo v obnašanju našega deželnega zbora, nahajajo se tedaj le v možganih omenjenega pisatelja „Laibacherčinega.“

„Laibacher Zeitg.“ pravi dalje: „Mi vsi smo zvesti prirojeni nam veri.“ Opuščaje kritiko, kaj da misli marsikter nasprotnik narodnega volilnega odbora o naših verskih načelih, rečemo vendar to, da ima vsaj narodni odbor popolno pravico zapisati si na svojo zastavo gêslo: „Vse za Boga, cesarja in za domovino“, in to tem več, ker se je narodnjakom že večkrat očitala pre-

gorka skrb za nepokvarjeno obdržanje naše prirojene vere, in so se z nekako zaničljivostjo zmirjali „slovenski Tiroljci.“ Morebiti da marsikter tistih, ki se štejejo k „wir“ v „Laibacher Zeitung“, ne bi premišljeval niti en trenutek — ako bi mu bilo koristno — da to tako ostentativno kazano versko zvestobo žrtuje načelom vse „izveličajočega“ modernega liberalizma.

Nikakor nočemo trditi, da bi bila zvestoba do presvitlega cesarja le izključno samotržje narodnjakov; vendar moramo tukaj v spomin klicati vsemu svetu dogodbe 1848. leta. Ko se je takrat revolucija v Avstrii postavila za barikade in se je v nekterih nemških sosednih deželah na noge spravljal črna vojska, da bi hitela na pomoč upornemu glavnemu mestu dunajskemu, takrat stala je kranjska dežela s sorodnimi slovenskimi pokrajinami nepremakljivo za svojega vladarja, ločivši uporne Italijane od Magjarov in znamenitne denarne žrtve podajala in krepko podpirala rešitelja države, bana Jelčića. V tej za Avstrijo dosihmal najnevarnejši dôbi pokazala se je sijajno resnica pesnikovih besed:

Hrast se omaja in hrib,

Zvestoba Slovincu ne gane!

Kar se pa tiče ljubezni do ožje naše domovine kranjske, bode naš narod sam dobro ločil dela od praznih fráz.

Dalje protestuje „Laib. Ztg.“ zoper napačno rabo besede „national“ (naroden). Tudi mi prav slovesno protestujemo zoper tako napačno rabo! Ali mar je to pošteno, da se dandanes reče: „Naš jezik ni še dosti izobražen za šole in uradnije? da je naša literatura tako revna, da se vsa pod pazduho lahko prinese v dvorano deželnega zbora? Ali je to resnica, ako se pravi, da je našemu narodu drug ptuj jezik tako potreben kakor vsakdanji kruh — jutri pa zopet, če namreč kaže, da je dobro — imenovati se „krainische Slovenen, die ihre Muttersprache lieben! (kranjske Slovence, ki ljubijo svoj materni jezik!)“

Protinaravno je to, da se govori o narodni „stranki“ v lastni domači deželi, akoravno obsega ta „stranka,“ kakor so kazale zadnje volitve za deželni zbor, vse ljudstvo naše dežele. Nasproti pa se napihujejo posamezne osebe „umetno“ za stranko, ktera je podobna vojskovodju brez armade; kajti nihče ne stoji za njo. Radi bi se imenovali zdaj „national,“ akoravno deželnemu jeziku nikakor nočejo priznati enakopravnosti v šolah in v uradih. Ali morebiti zahtevajo narodnjaki to, da se požene nemški jezik iz dežele? Naj se vendar vzame v roko dr. Bleiweisov načrt šolske postave, kterega je predlagal v deželnem zboru 1866. leta. Prepričati se mora vsakdo, da je nemškemu jeziku odmenjena ista veljavnost v najbolj meri, ktera je potrebna posameznim v njih poklicu, za javno občenje in daljno izobraževanje. Nasproti pa naš deželni jezik nikakor ni dosegel iste veljavnosti v šolah in uradnijah, ktera se mu spodobi. Najbolji dokaz tega nam je ravnokar omenjeni načrt šolske postave, kteri je v zadnjem zborovanju bil zopet predložen; po ovirah cesarskega namestnika pa je večina deželnega zbora zopet odstopila od obravnave njegove. — Kako stoji z ravnopravnostjo pri nas, temu priča je enoglasni sklep deželnega zbora dné 28. februarja t. l., s kterem se naročuje deželnemu odboru: 1. Naj se prosi slavno c. k. pravno ministerstvo, da natanko pazi, da se spolnujejo postave, ki ukazujejo rabo slovenskega jezika pri sodnijah, 2. da predloži deželni odbor prihodnjemu deželnemu zboru načrt, kako bi se izpeljala ravnopravnost v šolah in uradnijah.

„Laibacher Zeitung“ pravi: da se tudi poprejšnja večina deželnega zbora ni nikdar zoperstavljal temu, da bi vžival slovenski jezik pravice, ki mu grejo. Kaj